

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра методики музичного виховання та диригування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ХОРОВЕ СОЛЬФЕДЖІО

Освітня програма Музичне мистецтво
за першим (бакалаврським) рівнем

Спеціальність 025 Музичне мистецтво

Галузь знань 02 КУЛЬТУРА / МИСТЕЦТВО

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від «30» серпня 2018 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Методи навчання
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Хорове сольфеджіо
Викладач	Серганюк Любов Іванівна кандидат мистецтвознавства, професор кафедри методики музичного виховання та диригування
Контактний телефон викладача	067 7932032
E-mail викладача	umtaliu@gmail.com
Формат дисципліни	очна-заочна
Обсяг дисципліни	180 годин, 6 кредитів ЕКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	-
Консультації	2 години
2. Анотація до курсу	
Кваліфікація хормейстера, диригента, викладача професійного навчально-виховного закладу передбачає вивчення хорового сольфеджіо, яке ґрунтується на основних положеннях методики викладання музично-теоретичних дисциплін.. Хорове сольфеджіо у майбутніх диригентів є важливою складовою частиною професійної підготовки і відноситься до числа спеціальних предметів, які сприяють вихованню кваліфікованого спеціаліста, керівника дитячих, навчальних студентських та самодіяльних хорів. Поруч із основним завданням, що ставляться перед студентами на заняттях традиційного сольфеджіо-розвиток музичного слуху, пам'яті аналітичного мислення завданням хорового сольфеджіо є: свідоме сприйняття процесу розвитку музичної форми, виразного і вільного виконання хорових творів різних стилів, чистоти інтонування. Курс повинен забезпечити такий розвиток музичного слуху, який би дозволив випускнику вільно орієнтуватися в багатоголоссі, чути хор. Як вокально-хоровий предмет хорове сольфеджіо покликано виховувати у студента уміння виразно читати по хоровій партитурі з листа будь-яку хорову партію. З метою наближення курсу хорового сольфеджіо до спеціальності студентів бажано, щоб більша частина вправ використовувалась з вокально-хорової літератури та творів шкільного репертуару. ОСНОВНІ ФОРМИ РОБОТИ З ХОРОВОГО СОЛЬФЕДЖІО: 1.Інтонаційні та ритмічні вправи, котрі необхідно співати, постійно користуючись прийомами проведення «чисто» хорових і вокальних вправ, що з одного боку є розспівкою, а з іншого сприяє розвитку вокально-хорових навиків, гармонічного слуху та ритму. Для майбутніх керівників хору особливо важливо чути багатоголосся. Для даної форми роботи пропонуємо такі вправи: спів звукорядів, тетрахордів, інтервалів як у визначеній тональності, так і від звука вгору і вниз; спів різних гармонічних зворотів, каденцій, модуляцій; спів акордів по вертикалі; .спів кожного голосу з партитури; спів дуєтом, тріо, квартетом; Надзвичайно важливим в роботі над інтонацією є робота з камертоном(будь-якого типу і тону). Така робота виховує музичні уявлення привчає до тонкого вислуховування, до самоконтролю. Ритмічні вправи є важливою складовою сольфеджіо. Пропонується простукування ритмічних фігур на фоні сольфеджування. Головне призначення сольфеджіо-виховання естетичних основ мистецтва музики: багатогранного строю, чіткого ритму,виразності виконання. 2.Сольфеджування:головним завданням сольфеджування є набуття навиків правильного, виразного і свідомого співу з листа; при сольфеджуванні слід наполегливо вимагати чистого інтонування; сольфеджування повинно супроводжуватись диригуванням; перед сольфеджуванням вправи чи хорового твору потрібна «ладова настройка», для цього слід проспівати звукоряд, відтворити голосом деякі акордові послідовності. В процесі попередньої роботи аналізуємо нотний текст партитури і вивчаємо найважчі місця в окремих партіях; студент має орієнтуватись у всій партитурі. Для цього рекомендується	

прийом приспівування одного із голосів партитури з відтворенням інших на фортепіано; під час занять потрібно розвивати «внутрішній слух». Для цього співаємо частину «вголос», а частину подумки (спів «про себе»); під час сольфеджування вправ та хорових творів поліфонічної фактури необхідно: співати канони на слух, запам'ятовувати мелодію партнера в процесі співу прикладів по партіях, співати в канонах і канонічних секвенціях партії імітуючого голосу на слух, читання з нот за допомогою внутрішнього слуху, запам'ятовування його з наступним записом по пам'яті, гра зі співом творів напам'ять; паралельно з сольфеджуванням як одноголосних так і багатоголосних вправ і хорових партитур необхідно систематично співати з текстом, слідкуючи за дикцією. Для розвитку ладового мислення рекомендується сольфеджувати, називаючи ступені ладу. Під час співу як одноголосного так і багатоголосного потрібно прагнути до збереження правильних темпів і динамічних відтінків. Значне місце в курсі хорового сольфеджію повинно відводитись транспонуванню. Цей прийом слід використовувати протягом всього курсу. Вивчаючи лади народної музики, ознайомлюємо студентів з відмінними ознаками і методами їх вивчення. Лад, гармонія, форма функціонують в тісному зв'язку з ритмом. Ритм обумовлює зміст і прийоми інтонування. Вправи з текстом спершу співаємо нотами, а потім словами. Слуховий аналіз: завдання слухового аналізу-навчити студента правильно визначити на слух будову гам, ладів, інтервалів та акордів. Для майбутніх керівників хору важливо вміти чути багатоголосся. Професійні навички в галузі гармонічного аналізу на слух виражені в наступному: -в умінні чути гармонічний розвиток. Якщо побудова невелика за розмірами (речення, період), то після одного-двох програвань студент повинен по пам'яті назвати гармонічні звороти музичного уривку. Необхідно називати акорди одночасно з їх звучанням на інструменті; в умінні чути гармонію по вертикалі, а також окремі голоси в гармонії. Спів по вертикалі окремих акордів, або спів коротких зворотів. Кожен приклад для гармонічного аналізу на слух пропонується проробляти таким чином: 1. Послухати 1-2 рази. Визначити музичну форму, каденції. 2. Вміти визначити види акордів, їх розміщення, мелодичне положення. Якщо студент недостатньо чує бас, то проспівати басову партію. 3. У багатьох прикладах треба проспівати окремі голоси по горизонталі, потім акорди по вертикалі. Визначення на слух інтервальних і акордових побудов пов'язане з розвитком музичної пам'яті а тому побудови мають бути структурно оформлені і виконані повністю. **Музичний диктант.** Для системної роботи над технікою запису слід на кожний семестр вибирати який-небудь основний тип музичного диктанту. В першому переважає одноголосний, в другому-двоголосний, а в 3-4-му-акцент на триголосний, тоді в 5-му-чотириголосся. Матеріалом слугують хорові мініатюри, обробки народних пісень. Диктант повинен бути ясным і закінченим по формі. Записувати диктант студентам дозволяється лише в проміжках між програваннями. Не слід багато разів програвати диктант. У багатоголосних диктантах можна робити: запис крайніх голосів; запис баса або середнього голосу; запис мелодії і гармонічної схеми; запис гармонічної схеми; запис з пам'яті уривків з творів. В письмових диктантах треба враховувати і ритмічні труднощі. Диктант можна поділити за такими ступенями ритмічної труднощі: єдиний ритм у всіх голосах; єдиний ритм в усіх голосах з загальними хоровими паузами. загальний складовий хоровий ансамбль; єдиний ритм в трьох голосах і відмінний в четвертому. Записаний диктант повинен бути обов'язково перевірений і проспіваний усіма студентами. **Педагогічні навички.** Диригенту-хормейстеру необхідно готуватись до постійної роботи над чистотою інтонації, строем, різними видами ансамблю чи то з дитячим, професійним, чи навчальним і самодіяльним хорами. Звична робота з камертоном, вміння використовувати «столбицю», ритмічні вправи. В екзаменаційних вимогах 5-го семестру включена перевірка педагогічних навичок студента. Хорове сольфеджію вивчається впродовж двох років по дві години на тиждень, всього 180 годин, заняття групові. Курс хорового сольфеджію методики включає такі модулі: домінантсептакорд; септакорд VII ступеню з розв'язкою. Обернення септакорду VII ступеню з розв'язкою. Внутріфункціональний перехід – розв'язка;

септакорд II ступеня мажору і мінору з роздільною здатністю в тоніку через домінантсептакорд; альтерація нестійких ступенів ладу. Лади народної музики. Метр і ритм; слуховий аналіз: гармонійні послідовності, інтервальні ланцюжки.

Навчальна дисципліна «Хорове сольфеджіо» належить до циклу вибіркових дисциплін освітньої та практичної підготовки бакалаврських освітньо-професійних програм і має за мету надання студентам знань та вмінь організації навчального процесу з вивчення професійно орієнтованих дисциплін у вищих навчальних закладах III й IV рівнів акредитації. Зміст дисципліни «Хорове сольфеджіо» включає навчання та виховання кваліфікованого диригента-професіонала, який відповідав би високим вимогам сучасного мистецтва, педагога і виконавця, керівника хорового колективу. Дана дисципліна сприяє формуванню світогляду диригента шляхом поглиблення знань у галузі теорії музики, гармонії, поліфонії.

3. Мета та цілі курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Хорове сольфеджіо» є теоретико-методична підготовка майбутнього диригента, виховання та вдосконалення слухової активності засобами хорової звучності, підготовки слуху до виконання хорової концертної програми різних жанрів і стилів, координації слуху і виконання, уміння слухати й сприймати музику в усіх її компонентах, формування в майбутніх диригентів систематизованих знань з зорового сольфеджіо, як важливого засобу музичної виразності та практичних вмінь щодо їх творчого використання. **Основними завданнями вивчення дисципліни** «Хорове сольфеджіо» є виховання професійного музичного мислення, необхідного для успішної самостійної професійної діяльності; ладове виховання, розвиток внутрішнього слуху та музичної пам'яті; розвиток мелодичного, гармонічного і поліфонічного слуху, а також навичок вокального сольфеджування хорових творів. Серед них - **методичні**: формування системного ставлення до музики, як комплексу художніх засобів, розвиток здібності сприймання та усвідомлення висотних, ладових, метро-ритмічних чинників звукової матерії, гармонічних засобів і гармонічних процесів, поліфонічних прийомів та форм їх втілення, формування уміння запам'ятовувати музичну інформацію; **пізнавальні**: студенти повинні знати художній зміст музичних творів, що аналізуються, їх музично-естетичні особливості, орієнтуватись у стильових рисах музичних фрагментів, що підлягають інтонаційному, метро-ритмічному аналізу, володіти базовими музично-теоретичними знаннями; **практичні**: вміння працювати з музичним матеріалом, інтонувати звукоряди гам, ладів, акорди, їх послідовності, сольфеджувати одно-, двох, трьох та чотириголосні фрагменти музичних творів, інструктивний матеріал, визначати на слух відповідні завдання, оперувати теоретичними поняттями, вміти відтворювати музичну інформацію по пам'яті, вміти грамотно записувати по пам'яті музику. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні: **знати**: після закінчення вивчення повноцінно знати зміст даного курсу, що сприяє живому і осмисленому сприйняттю і вокально-хоровому інтонуванню музичних фраз, пропозицій і музичних творів у цілому; теоретичні та практичні основи курсу сольфеджіо, які необхідні для самоактуалізації діяльності педагога-музиканта в професійній діяльності; зокрема для змісту музичної освіти школярів; методи розвитку музичного слуху, музичного мислення і пам'яті в обсязі, необхідному для професійної діяльності музиканта-педагога; виховання педагогічних умінь і навичок, актуальних для роботи вчителя музики; методи навчання читки нот з листа і чистого інтонування, яке потрібне для організації вокальних ансамблів (дует, тріо тощо) і хорових колективів. **вміти**: творчо застосовувати отримані знання на практиці: вільно сольфеджувати одноголосні, двоголосні, триголосні музичні приклади, в т. ч., ансамблем, з листа, після попередньої підготовки (прочитання тексту внутрішнім слухом); записувати музичні диктанти: (гармонічні, поліфонічні), тобто, музичні диктанти в «академічній» формі; а також зі слуху та взірці музичного фольклору); проводити

слуховий аналіз (визначення на слух елементів музики, аналіз мелодії, гармонічних послідовностей, різних видів імітаційної і неімітаційної (контрастної) поліфонії, невеликих, завершених за формою творів); застосовувати отримані знання до досліджуваного паралельно курсу гармонії і поліфонії, враховуючи тематичну послідовність цих курсів; здійснювати самостійний творчий пошук, що синтезує отримані знання з сольфеджіо та інших музично-теоретичних дисциплін. **Міждисциплінарні зв'язки:** предмет «Хорове сольфеджіо» є сполучною ланкою між теоретичною базою звичайного сольфеджіо та практичними вимогами хорового класу. Розташування матеріалу координується з іншими предметами музично-теоретичного циклу. Зміст курсу сольфеджіо невіддільне від досліджуваного паралельно курсу гармонії, історії музики, що доповнює знання хорових творів різних стилів і жанрів та знайомить студентів з кращими зразками гомофонно-гармонійної і поліфонічної хорової музики, де відбувається знайомство зі зразками класичних творів, сучасних композиторів, а також найбільш яскравих прикладів таких явищ музичного мистецтва, як джаз, рок-опера і т.д., новітніх музичних течій. Паралельно здійснюється оволодіння навичками читання з листа хорових партитур, робота з інтонаційним матеріалом, практика аналізу форми твору, а також гармонічний аналіз..

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

Загальнопредметні:

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Інструментальні компетенції:

- здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;

Професійні компетенції:

- здатність застосовувати на практиці методичні принципи для засвоєння музичної дисципліни «Хорове сольфеджіо», зокрема – доступності, послідовності навчання; новітні явища в музичному мистецтві в єдності традицій і новаторства; вміння сприймати й аналізувати твори музичного мистецтва;
- готовність здійснювати музично-теоретичний аналіз конкретних музичних творів з точки зору їх музичної форми, мовновиражальних засобів, технічних труднощів;
- здатність систематизувати накопичений музичний досвід; базові уявлення про закономірності та явища в сольфеджуванні, способи їх пояснення на методичному рівні;
- здатність застосовувати різні теоретичні методики;
- готовність здійснювати самостійний критичний та аргументований аналіз джерельних (документальних) матеріалів;
- готовність до саморозвитку, підвищенню кваліфікації та майстерності;
- здатність користуватися символікою і сучасною термінологією музичної мови;
- здатність до перенесення системи фахових знань у площину навчального предмету «Хорове сольфеджіо», структурування навчального матеріалу, проектування та організації власної діяльності;
- здатності до інтелектуальної автономності;
- комплекс знань, умінь і навичок, що відображає наявність в учня художнього смаку, сформованого звуковисотного музичного слуху і пам'яті, почуття ладу, метроритма, знання музичних стилів, що сприяють творчій самостійності;
- знання професійної музичної термінології;
- вміння сольфеджувати одноголосні, двоголосі музичні приклади, записувати музичні побудови середньої складності із використанням навичок слухового аналізу;
- вміння здійснювати аналіз елементів музичної мови;
- вміння імпровізувати на задані музичні теми або ритмічні побудови;
- навички володіння елементами музичної мови (виконання на інструменті, запис по слуху

тощо).					
5. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції					
практичні			106 год.		
самостійна робота			74 год.		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність		Курс (рік навчання)		Нормативний / вибірковий
V-V111	0 25 Музичне мистецтво		111-1V		вибірковий
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль 1. Домінантсептакорд (У семестр)					
Тема 1. Домінантсептакорд. Обернення Домінантсептакорду з розв’язанням.	практичне самостійна робота	1,4,5,16,29 ,30,39	4		1-2 тиждень
Тема 2. Побудова Домінантсептакорду в будь-якій тональності мажору і гармонічного мінору. Розв’язка Домінантсептакорду в тоніку. Розв’язка. Правила розв'язання Домінантсептакорду.	практичне самостійна робота	1,4,5,16,29 ,30,39	6	1-5 балів	3-4 тиждень
Тема 3. Перерваний зворот. Розв’язка Домінантсептакорду в тризвук VI ступеня. Подвоєння терцового тону.	практичне самостійна робота	1,4,5,16,29 ,30,39	4		5-6 тиждень
Тема 4. Септакорд VII ступеню з розв’язкою. Обернення септакорду VII ступеню з розв’язкою	практичне самостійна робота	53,55,59	4		7-8 тиждень
Тема 5. Побудова септакорду VII в будь-якій тональності натурального мажору і гармонічного мажору і	практичне самостійна робота	1,4,5,16,29 ,30,39	4	1-5 балів	9-10 тиждень

мінору. Розв'язка септакорду VII ступеню в тоніку. Подвоєння терцового тону в розв'язці.					
Тема 6. Обернення септакорду VII ступеню. Їх обернення в тоніку.	практичне самостійна робота	1,4,5,16,29,30,39	4		11-12 тиждень
Тема 7. Побудова зменшеного септакорду від звуку в мінорі і гармонічному мажорі з розв'язкою і визначенням тональності.	практичне самостійна робота	48,49	4		13-15 тиждень
У1 семестр					
Тема 8. Побудова малого зменшеного септакорду від звуку в натуральному мажорі з розв'язкою і визначенням тональності.	практичне самостійна робота	48,49	6	1-5 балів	1-3 тиждень
Тема 9. Внутрі-функціональний перехід - розв'язка. Розв'язка ввідних септакордів та їх звернень до тоніки через Домінантсептакорд і його обернення. Логіка проходження септакордів. Голосоведення в септакорді, збереження загальних тонів на місці.	практичне самостійна робота	48,49	6		4-5 тиждень
Змістовий модуль 2. Септакорд II ступеня мажору і мінору з роздільною здатністю в тоніку через Домінантсептакорд.					
Тема 10. Септакорд II ступеня в мажорі і мінорі.	практичне самостійна робота	38,39,40	6	1-5 балів	6-8 тиждень
Тема 11. Малий мінорний і малий зменшений септакорд в натураль-	практичне самостійна робота	38,39,40	6		9 -11 тиждень

ному і гармонічному мажорі. Правила розв'язання септакорду II ступеню в тоніку.					
Тема 12. II7 зі оберненнями і розв'язкою в тоніку через Домінант-септакорд і його обернення.	практичне самостійна робота	38,39,40	4		12 -14 тиждень
Змістовий модуль 3. Іспит (У1 семестр)					
Змістовий модуль 4. Альтерація нестійких ступенів ладу. (У11 семестр)					
Тема 13. Альтерація як прояв хроматизму. Альтерація ступенів в мажорі і мінорі.	практичне самостійна робота	1,20,32,54, 59	4		1-2 тиждень
Тема 14. Альтеровані (хроматичні) інтервали: зб.4 і у-зм.5, зб.2 і зм.7, зб.3 і зм.6, зб.5 і зм.4, зм.3 і зб.6.Ладова розв'язка інтервалів. Використання альтерації в акордах.	практичне самостійна робота	35-41,45,53,55	4		3-4 тиждень
Тема 15. Хроматизм. Діатоніка і хроматизм. Основні та похідні щаблі. Два види хроматизму. Їх відмінність. Хроматичні звуки, взяті плавно і стрибком.	практичне самостійна робота	17,41,43,45,53,	4	1-5 балів	5-6 тиждень
Тема 16. Мелодійний рух по хроматичній гамі. Секвенції з хроматизмами. Хроматична гама мажору і мінору.	практичне самостійна робота	17,41,43,45,53,	4		7 тиждень
Тема 17. Хроматизм внутрітональний (суть - альтерація) і модуляційний. Їх принципова відмінність.	практичне самостійна робота	8,10,36-37,41-43,45,53	4		8 тиждень

Змістовий модуль 5. Лади народної музики.					
Тема 18. Лади мажору і мінору. До-рійський, фрігійський, лідійський, міксолідійський лади.	практичне самостійна робота	2,6,7,10,27-28	2	1-5 бали	9-10 тиждень
Тема 19. Пентатоніка. Мажор і мінор з двома зб.2. Співгам в народних ладах.	практичне самостійна робота	42,51,54	2		11 тиждень
Тема 20. Співмелодійних послідовностей в народних ладах у простих, складних, змішаних і змінних розмірах.	практичне самостійна робота	6,14-16,24,26,31,42,60,62,66,	2		12-13 тиждень
Змістовий модуль 6. Метр і ритм.					
Тема 21. Складні розміри: 6 / 8, 6 / 4, 9 / 8, 12 / 8. Змішані розміри (п'ятидольний, семи-дольний). Змінні розміри.	практичне самостійна робота	2,33,61,63,	2		14 тиждень
Тема 22. Складні види синкоп. Тріолі. Дуолі	практичне самостійна робота	30,38,40-41,47-50	2		15 тиждень
Змістовий модуль 7. Слуховий аналіз: гармонійні послідовності, інтервальні ланцюжки. (У111 семестр)					
Тема 23. Визначення на слух акордів діатонічної системи мажору і мінору, нескладних послідовностей; прості приклади на відхилення і модуляції в тональності першого ступеня споріднення	лекція практичне	6,8,18,25,29,33,35,42	2	1-5 бали	1 тиждень
Тема 24. Визначення на слух гам, мелодійних послідовностей в народних ладах. Визначення на слух ладів народних пісень. Визначення на слух ладу, інтервалів, акордів, метра і ритму в	самостійна робота		2		2 тиждень

мелодії та цезур.					
Тема 25. Визначення на слух акордових послідовностей, каденцій; речень і фраз в періоді.	лекція	14-16,18,23-24,26,31,42,58,62,66	2		3 тиждень
Тема 26. Спів по нотах і читання з листа. Вокально-хорова робота: спів одноголосних мелодій з листа. Індивідуальна підготовка 4-х творів вокальної музики під власний акомпанемент.	самостійна робота	14-16,18,23-24,26,31,42,58,62,66	4		4-6 тиждень
Тема 27. Двоголосся і трьохголосся гармонічного складу.	лекція	1,4,20,27,29,34,35,43	4		7 тиждень
Змістовий модуль 8. Відхилення у всі щаблі мажору і мінору.					
Тема 28. Двоголосся і трьохголосся поліфонічного складу.		44,45,47,52	2	1-5 бали	8 тиждень
Тема 29. Енгармонізм. Енгармонічні модуляції.		62,65	2		9 тиждень
Змістовий модуль 9. Іспит					
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань. Поточний контроль з дисципліни «Хорове сольфеджіо» здійснюється на практичних заняттях протягом всього курсу навчання і має за мету перевірку засвоєння змістових модулів навчальної дисципліни та виховання у них постійного прагнення до самовдосконалення. Основні принципи поточного контролю: - перевірка якості засвоєння теоретичного матеріалу; - перевірка виконання практичного завдання; - перевірка самостійно підготовленого практичного завдання. - поглибити знання з хорового сольфеджіо. Практичні заняття оцінюються за шкалою від 1 до 20 балів. Студент повинен на практичних заняттях інтонаційно чисто і ритмічно правильно сольфеджувати з листа 2-х, 3-х, 4-хголосі побудови, читати з листа свою партію середньої складності в хоровому творі; виконувати будь-яку партію в запропонованому хоровому творі; працювати в складі					

хорової партії в різних хорових колективах; користуватися спеціальною літературою. Знати форми розвитку музичного слуху, інтонаційні вправи, сольфеджувати; професійну термінологію; основи функціональної гармонії.

Завданням підсумкового контролю (іспит) є перевірка глибини засвоєння програмового матеріалу кредиту.

Вимоги до письмової контрольної роботи

Контрольна робота дозволяє студентам опанувати необхідними практичними навичками при вирішенні конкретних практичних завдань, розвитку навичок самостійної роботи й оволодіння методикою ведення наукових досліджень.

Метою виконання контрольної роботи є: закріплення, поглиблення і узагальнення знань, отриманих студентами під час набуття теоретичних і практичних навичок.

При виконанні контрольної роботи студент повинен продемонструвати вміння у сфері науково-дослідної діяльності, роботи з готовими матеріалами, уміння творчого й оригінального вирішити поставлені завдання.

Контрольну роботу студенти виконують самостійно протягом вивчення дисципліни з проведенням консультацій викладачем дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольна робота оцінюється від 1 до 10 балів.

Семінарські заняття

0 балів - Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст кожної теми навчальної дисципліни, не виконав модульного контролю

3 бали - Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та модульного контролю в цілому.

5 балів – Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми та модульного контролю в цілому.

7 балів - Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми та модульного поточного контролю в цілому.

10 балів - Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного модульного контролю в цілому. Індивідуальне завдання є видом поза аудиторної індивідуальної діяльності результати якої використовуються у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни.

Самостійно підготовлене практичне завдання оцінюється від 1 до 10 балів.

До підсумкового контролю студент може отримати до 50 балів, але не менше 20 балів.

Умови допуску до підсумкового контролю

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту. Студент допускається до іспиту при умові виконання всіх завдань, що ставляться при вивченні програмного матеріалу, оцінюванням практичних та семінарських занять, виконаними контрольними роботами. Семестрова оцінка відображає сукупну суму балів з усіх видів навчальної програми.

Поточний контроль на практичних заняттях включає систематичне виконання студентом різних видів індивідуальних завдань, спрямованих на поглиблення знань, отриманих на лекційних заняттях, отримання необхідних умінь і навичок для успішного проведення диригентської практики.

Підсумковий контроль оцінюється за такими видами: усне опитування (індивідуальне, фронтальне); практичний контроль, під час якого виявляються вміння та

навички студентів, набуті під час практичної діяльності.

7. Політика курсу

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі **результати навчання**: знання: – методичних особливостей формування обсягу навчальної інформації з фахових дисциплін для вивчення у вищих навчальних закладах; – психолого-педагогічних особливостей засвоєння навчальної інформації та обміну навчальною інформацією між викладачем і студентами; – методики оцінювання якості засвоєння навчальної інформації студентами; – головних напрямів перспективного розвитку викладання хорового сольфеджіо у спеціалізованих навчальних закладах. уміння: – враховувати психологічні особливості учнів та професійно-педагогічної діяльності учасників освітнього процесу у вищій школі; – розробляти дидактичні матеріали для викладання і контролю знань.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні: **знати** : після закінчення вивчення повноцінно знати зміст даного курсу, що сприяє живому і осмисленому сприйняттю і вокально-хоровому інтонуванням музичних фраз, пропозицій і музичних творів у цілому; теоретичні та практичні основи курсу сольфеджіо, які необхідні для самоактуалізації діяльності педагога-музиканта в професійній діяльності; зокрема для змісту музичної освіти школярів; методи розвитку музичного слуху, музичного мислення і пам'яті в обсязі, необхідному для професійної діяльності музиканта-педагога; виховання педагогічних умінь і навичок, актуальних для роботи вчителя музики; методи навчання читки нот з листа і чистого інтонування, яке потрібне для організації вокальних ансамблів (дует, тріо тощо) і хорових колективів. **вміти** : творчо застосовувати отримані знання на практиці: вільно сольфеджувати одноголосні, двоголосні, триголосні музичні приклади, в т. ч., ансамблем, з листа, після попередньої підготовки (прочитання тексту внутрішнім слухом); записувати музичні диктанти: (гармонічні, поліфонічні), тобто, музичні диктанти в «академічній» формі; а також зі слуху та взірці музичного фольклору); проводити слуховий аналіз (визначення на слух елементів музики, аналіз мелодії, гармонічних послідовностей, різних видів імітаційної і неімітаційної (контрастної) поліфонії, невеликих, завершених за формою творів); застосовувати отримані знання до досліджуваного паралельно курсу гармонії і поліфонії, враховуючи тематичну послідовність цих курсів; здійснювати самостійний творчий пошук, що синтезує отримані знання з сольфеджіо та інших музично-теоретичних дисциплін.

- використовувати різні прийоми роботи над хоровим строєм, ансамблем, створенням художнього образу;

8. Методи навчання

Обов'язковими формами роботи на практичних заняттях хорового сольфеджіо є: різноманітні види диктантів: ритмічні, усні, з попереднім аналізом, з обмеженим числом програвань тощо; інтонаційні вправи; спів гам мажорних та мінорних від будь - якого щаблю вгору і вниз (натуральні, гармонічні і мелодичні); інтонування основних та альтерованих щаблів ладу з розв'язкою або без розв'язки нестійких ступенів; спів діатонічних та хроматичних секвенцій; інтервальних та акордових послідовностей; написання багатоголосних диктантів; гармонізація мелодій записаних в аудиторії; транспозиція; читання з листа; слуховий гармонічний аналіз; аналіз прикладів з музичної літератури.

Методи: - словесний (пояснення, розбір, аналіз музичного матеріалу);

- наочний (особистий показ, використання посібників «Столбіца», «Рухома нота», дидактичні картки, ритмічні картки, таблиці акордів і інтервалів, приналежності для дидактичних ігор);

- практичний (відтворюють і творчі вправи);

- прослуховування записів видатних хорових колективів і відвідування концертів для підвищення загального рівня розвитку учнів;
- застосування індивідуального підходу до кожного учня з урахуванням вікових особливостей, працездатності і рівня підготовки.
- проблемно-пошуковий;
- концентричний метод вивчення теоретичних відомостей.

9.Рекомендована література

1. Агажанов А.П. Курс сольфеджио. Двухголосие (диатоника, хроматика и модуляция). Учебное пособие. 2-е изд.- Планета музыки, 2013.
2. Александрова Н.А. Вокальный краткий словарь терминов и понятий. – СПб.: Планета музыки. 2015 г.
- 3..Асафьев Б.В. Слух Глинки. В кн.: М.И.Глинка. Сборник материалов и статей под редакцией Т.Ливановой. М.-Л., Госмузиздат, 1950.
- 4.Афоніна О.С. Сольфеджіо: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Афоніна О.С., Баранова О.В. - Вінниця: Нова Книга, 2013. - 224с.: ноти.
5. Афоніна О.С. Сольфеджіо на основі сучасної, естрадної та джазової музики: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Афоніна О.С., Баранова О.В. - Вінниця: Нова Книга, 2013. - 148 с.: ноти.
- 6.Беліченко Н. Систематичний курс слухового та гармонічного аналізу. Мелодії для гармонізації. Диктанти. – Харків, 2007 (на правах рукопису).
7. Блинський, Е.; Олендарев, О. Музичний диктант. - Київ, Изд-во: Музична Україна, 1976
- 8.Блюм Д. Гармоническое сольфеджио. – М.,1991.
- 9.Варфоломеев А.Д. Пение в курсе сольфеджио. Л., Музгиз, 1962.
- 10.Виноградов Г. Интонационные трудности. – К.,1977.
- 11.Вейс П. Абсолютная и относительная сольмизация. В кн.: Вопросы методики воспитания слуха. Сб.статей. Л., Музыка, 1967.
- 12.Гарбузов Н.А. Зонная природа абсолютного слуха. Физиологический журнал СССР, XXXII № 3, 1946.
- 13.Гарбузов Н.А. Внутризонный интонационный слух и методы его развития. М.-Л., Госмузиздат, 1951.
- 14.. Давыдова Е.В. редакция. Чтение с листа в классах сольфеджио. М., Госмузиздат, 1957.
15. Давыдова Е.В. К вопросу о подготовке преподавателей сольфеджио. В кн.: Вопросы методики преподавания музыкально-теоретических дисциплин. М., Музыка, 1967.
16. Давыдова Е.В. Методика преподавания сольфеджио. М., Музыка 1975.
17. Давыдова Е.В. Сольфеджио как область воспитания музыканта. В кн.: Актуальные проблемы музыкальной педагогики, вып.XXXII. М., 1977.
- 18.Диктанти на матеріалі музики Микола Лисенка / авт.-укл. Дар'я Романець. - Вінниця: Нова Книга, 2016. - 76с.: ноти.
19. Дмитриевская К.Н. Методические заметки о преподавании сольфеджио. Научная библиотека ЛОЛГК, рукопись.
20. Дмитриевская К.Н. О преподавании четырехголосного гармонического сольфеджио. М.-Л., Музыка, 1964.

21. Ж.-Л. Дюпре Искусство пения. Полный курс: теория и практика, включающая сольфеджио, вокализы и мелодические этюды. Учебное пособие. 1-е изд. 2014
22. Евпак Е.Р. Хоровые распевки: учеб.пособие по курсу сольфеджио для ДМШ, училищ и консерваторий / Е. Р. Евпак. — 2-е изд., доп. — Киев: Музыка Украина, 1978. — 50 с.
23. Жак-Далькроз Е. Ритм. Его воспитательное значение для жизни и для искусства (шесть лекций). Второе издание журнала Театр и искусство.
24. Живов В. По системе Кодая. СМ Ш 4, 1965.
25. Кабакова Э. Хоровое сольфеджио. Методическая разработка. ГМУ им. Гнесиных. М.
26. Калашник М. Уроки элементарної теорії музики: Навчальний посібник. — Харків, 2004.
27. Картавцева М.Т. Многоголосие в классах сольфеджио ДМШ. М., Музыка, 1972.
28. Качалина Н. Многоголосные диктанты. — М., 1981.
29. Качалина Н. Сольфеджио. — Вып. 1, 2, 3. — М., 1980-1983.
30. Кириллова В., Попов А. Сольфеджио. — М., 1986.
31. Лопатина И. Сборник диктантов. — М., 1985.
32. Микконен Ю. Хоровое сольфеджио (дипломная работа). МГК им. Чайковского. М., 2000
33. Мілка Є., Шевченко М. Гармонічне сольфеджіо. — К., 1978.
34. Мюллер Т. Трехголосные диктанты из художественной литературы. — М., 1976.
35. Незванов Б. Сольфеджио на дирижерско-хоровых отделениях музыкальных училищ // Хоровое искусство. Вып. 3. Л., 1977
36. Павлюченко С. Етюди для співу. — К., 1974.
37. Павленко Т. Сольфеджіо на основі українських народних пісень: Навчальний посібник. — Київ, 2015.
38. Павлюченко С. Елементарна теорія музики. — К., 1980.
39. Писаревський А. Сольфеджіо. — Київ, 1967.
40. Побережна Г.І., Щериця Т.В. Загальна теорія музики: Підручник. — К.: Вища шк., 2004.
41. Побережна Г.І., Щериця Т.В. Українська народна пісня: Навч.-метод. посіб. з сольфеджіо. — К.: Вища шк., 2006. — 151с.
42. Пермінова С.О. Методологічні основи формування навичок сприйняття студентами багатоголосся // Актуальні проблеми теорії музики та музичного виховання: Зб. наукових праць / Ред. кол. С.І. Уланова (гол. ред.). — К.: КДІК, 1997. — С. 86 - 95.
43. Пермінова С.О. Хорове багатоголосся і проблема музичного сприйняття // Актуальні проблеми теорії музики та музичного виховання: Зб. наукових праць / Ред. кол.: Ю.Л. Афанасьєв та ін. — К.: КДУКіМ, 1998. — С. 112-122.
44. Пермінова С.О. Система диференційованих вправ як умова формування навичок сприйняття хорового багатоголосся // Придніпровський науковий вісник. — 1998. — № 91 (158). — С. 82-86.
45. Пермінова С.О. Аспект сприйняття хорового багатоголосся як ключова проблема музичної педагогіки // Наукові записки: Релігієзнавство. Культурологія. Філософія / Редкол.: М.І.Шкіль та ін.; Нац. пед. ун-т ім. М.Драгоманова. — К.: Знання, 1999. — С. 28-35.
46. Романовский Н. Принципы работы над строем в хоре // Хоровое искусство. Вып. 1, Л., 1967
47. Серебряный М. Сольфеджио на ритмоинтонационной основе современной эстрадной музыки. — Киев, 1987.
48. Смаглій Г., Маловик Л. Основи теорії музики. — Харків, 2005.
49. Сольфеджіо: підручник: у 4-х частинах. / Г. А. Смаглій. — 3-е вид. випр., допов. — Х. : Факт, 2005.
50. Соколов В. Примеры из полифонической литературы. — М., 1952.
51. Соколов В.В. Многоголосное сольфеджио. М., Музгиз, 1945.
52. Сольфеджио. Ч. 2. Двухголосие: учеб.пособие / сост. Б. В. Калмыков. — М.: Музыка, 2004. — 110 с.

- 53.Струве Г. А. Хоровое сольфеджио по методике Георгия Струве / под ред. И. В. Рогановой. — СПб.: Композитор • Санкт-Петербург, 2014. — 88 с. — (Сер.«В помощь хормейстеру»).
54. Способин И.В. Двухголосное сольфеджио. М., Музгиз, 1936.
- 55..Струве Г. Хоровое сольфеджио. М., 1979
- 56.Тихонова И. Хоровое сольфеджио (К проблеме воспитания музыкального слуха хорового дирижера). Диссертация. ЛОЛГК им. Римского-Корсакова, 1983
- 57.Тихонова И.Е. Хоровое сольфеджио к проблеме воспитания музыкального слуха хоровых дирижеров: диссертация канд. искусствoved.: 17.00.02 / Тихонова Ирина Евгеньевна. — Л., 1978. — 164 с.
- 58.Темерина Н. Трехголосные диктанты. — М., 1983.
- 59.Филонова О. Сольфеджио. Вып. 1, 2, 3. — Киев, 1966.
60. Флис В., Якубяк Я. Сольфеджио для 1-4, 5, 6, 7 классов детских музыкальных школ. - Киев, “Музична Україна”, 1982, 1983 г.
- 61.Фрейндлинг Г. Двухголосные диктанты. — Л.,1981.
62. Фрейндлинг Г. Слуховой самоконтроль и методика сольфеджио.-В кн.: Вопросы методики воспитания слуха. Л., Музыка, 1967.
63. Холопова В.Н. Вопросы ритма в творчестве композиторов XX века. М., Музыка, 1971.
64. Шип С. Музична форма від звуку до стилю: Навч. посіб. - К, 1998.
- 65.Шульгин Д. Пособие по слуховому гармоническому анализу. — М., 2001. 66.Юрлов А. О значении вокализации в хоровом пении. Очерк. 1954
- 67.Юцевич Ю.Є. Музыка. Словник-довідник. — Тернопіль. Навчальна книга — Богдан, 2003.
- 68.Frey M.Choraktuell / M. Frey, B.-G.Mettke, K. Suttner. — Regens-burg (Germany): Gustav BosseVerlag, 1983. — 214 с.

Практична література

- 1.Агажанов А., Блюм Д. Сольфеджио. Примеры из полифонической литературы / Музыка, М. 1972 .- 223 с.
- 2.Алексеев Б., Блюм Д. Систематический курс музыкального диктанта, изд 2, Музыка, М. 1976 .- 224 с.
- 3.Быканова Е., Стоклицкая Т. Музыкальные диктанты / Москва, Всесоюзное издат. Советский композитор,1979 .- 80 с.
4. Бриліант В., Палкін В. Вокальні вправи для самодіяльного хору / Киев: Музична Україна, 1978.- 24 с.
- 5.Долматов Н. Музыкальные диктанты / Музыка,М.1972.- 144 с.
- 6.Долматов Н. Музыкальная грамота и сольфеджио ч.1/ Музыка,М.1977.- 208 с.
- 7.Ежикова Г.Музыкальные диктанты (Хроматизмы. Отклонения, Модуляции) Москва, Всесоюзное издат. Советский композитор,1977.- 24 с.
- 8.Євпак Є. Хорові розспівки / Посібник з сольфеджіо / Киев: Музична Україна,1975.- 29 с.
- 9.Калмиков Б.Г.Фрідкін Сольфеджіо ч.1 Одноголосся / Музыка,М.1976.- 143 с.
10. Калмиков Б.Г.Фрідкін Сольфеджіо ч.2 Двоголосся / Музыка,М.1972.- 110 с.
- 11.Котикова Н. Сольфеджио / Ленинград: Музыка,1968.- 96 с.
- 12.Островский А.,Соловьев С. Сольфеджио, вып.2 / Москва , Всесоюзное издат.Советский композитор,1973.- 177 с.
- 13.Русяева И Музыкальные диктанты / Москва , Всесоюзное издат.Советский композитор,1976.- 104 с.
- 14.Способин И. Сольфеджио. Двухголосье и трехголосье. / Музыка, М.1991.- 137 с.
- 15.Серебряный М. Сольфеджио на основе современной эстрадной музыки ,часть 2, Киев: Музична Україна,1991.- 192 с.

- 16.Флис. В.Якубяк Я. Сольфеджіо / Киев: Музична Україна,1980.- 104 с.
17.Фридкин Г. Музыкальные диктанты / Музыка,М.1973.- 192 с.

Додаткова література

1. Абдуллина Г. Систематический курс занятий по сольфеджио. – СПб.: Композитор, 2004.
2. Блюм Д. Гармоническое сольфеджио – М.,1990.
3. Калмыков Б., Фридкин Г. Сольфеджио. Двухголосие. – М.,1978.
4. Красотина Е., Рюмина К., Левит Ю. Хрестоматия по дирижированию хором. Вып.1 – М.,1967 (вып.1)
5. Лицвенко И. Курс многоголосного сольфеджио вып.1. – М.,1971.
6. Народные песни Дона, сост. Т.Шишкова – Ростов-на-Дону,1996.
7. Полтавцев И., Светозарова М. Курс чтения хоровых партитур - М.,1958.
8. Рукавишников В., Слетов В., Хвостенко В. Сольфеджио 3-х голосие – М., 1954
9. Сборник для детского или женского хора. Вып.1. – М., 2000.
10. Способин И. Сольфеджио II ч. Трехголосие. – М., 1960.
11. Церковные хоры без сопровождения II ч. – Л.,1915.

Інтернет ресурси

1. <http://www.forumklassika.ru>
2. <http://www.classicalmusiclinks.ru>
3. <http://ru.scorser.com>
4. <http://classon.ru>
5. <http://www.compozitor.spb.ru/>
6. <http://intoclassics.net/>
7. <http://www.classicalmusiclinks.ru>

Викладач

/Серганюк Л.І./